

การผลิตผัก เชิงการค้า

แนวทางการปรับตัวของเกษตรกร
ท่ามกลางสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง

บอกกล่าวเล่าสืบ

วารสารส่งเสริมการเกษตร ฉบับที่ 324 นี้ ขอพาผู้อ่านมาร่วมสำรวจการปรับตัวของภาคเกษตรไทย ในวันที่สภาพภูมิอากาศของโลกไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป โดยเฉพาะในหัวข้อ “การผลิตผักเชิงการค้า แนวทางการปรับตัวของเกษตรกรท่ามกลางสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง” เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง การปลูกผักเชิงการค้ากำลังเผชิญกับความท้าทาย ทั้งคลื่นความร้อน ฝนหลงฤดู ภัยแล้ง น้ำท่วม และโรคพืชที่ระบาดหนักขึ้น ภัยเหล่านี้ล้วนเป็นบททดสอบสำคัญสำหรับเกษตรกรไทยทุกคน คำถามที่สำคัญคือ เราจะรับมือกับความไม่แน่นอนนี้ได้อย่างไร? คำตอบไม่ใช่การฝืนธรรมชาติ แต่คือการ “ปรับตัว” ด้วยความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น การเลือกพันธุ์ผักที่ทนทานต่อสภาพอากาศ การใช้ระบบให้น้ำที่แม่นยำ การจัดการดินที่เหมาะสม กระบวนการผลิตที่ปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการใช้โรงเรือนอัจฉริยะหรือระบบ ไฮโดรโปนิคส์ เพื่อควบคุมสภาพแวดล้อม ลดความเสี่ยงจากสภาพอากาศที่คาดเดาไม่ได้

ในขณะเดียวกัน การลดความสูญเสียจาก “Food Loss” และ “Food Waste” ก็เป็นสิ่งสำคัญ ผักที่เสียหายจากการเก็บเกี่ยว การขนส่ง หรือถูกคัดทิ้งเพียงเพราะรูปลักษณ์ที่ไม่สวยงาม ล้วนเป็นการใช้ทรัพยากรไปโดยเปล่าประโยชน์ การลดความสูญเสียเหล่านี้จึงไม่ใช่แค่การลดต้นทุน แต่เป็นการช่วยบรรเทาภาระของสิ่งแวดล้อมและสร้างความยั่งยืนให้กับระบบอาหารโดยรวม นอกจากนี้ การรวมกลุ่มของเกษตรกร การเข้าถึงข้อมูลพยากรณ์อากาศที่แม่นยำ การใช้แนวคิดการตลาดล่วงหน้า หรือการขยายช่องทางการจำหน่าย ล้วนเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยให้การปลูกผักไม่ใช่แค่ “การสร้างรายได้” แต่เป็นการสร้างอนาคตที่มั่นคง

เกษตรกรในวันนี้ไม่ใช่เพียงผู้ผลิต แต่คือ “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ที่ต้องกล้าเรียนรู้ วางแผน และร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้การปลูกผักเป็นหนทางสร้างรายได้ ความมั่นคง และความหวังให้กับชุมชนในระยะยาว เพราะทุกใบผักที่ออกมานับเป็นชัยชนะเล็ก ๆ ที่มีควมหมายยิ่งใหญ่ เพราะการปลูกผักในวันนี้ คือ การปลูกความหวังเพื่อให้วันพรุ่งนี้ยังมีอาหารที่ปลอดภัยอยู่บนจานของทุกคน

ติดตามเนื้อหาที่น่าสนใจและแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรในการผลิตผักเชิงการค้า เพื่อความยั่งยืน ท่ามกลางสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงได้ภายในเล่ม ในวันที่ธรรมชาติไม่แน่นอน คนที่ยืนหยัดได้ไม่ใช่ผู้ที่แข็งแกร่งที่สุด แต่คือผู้ที่ “ปรับตัว” ได้เร็วที่สุด

กองบรรณาธิการ
กันยายน 2568

ที่ปรึกษา :

นายพีรพันธุ์ คอทอง
อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นายพีทัศน์ อุ่นจิตตพันธ์
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นายครองศักดิ์ สงรักษา
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นายวิรัชศักดิ์ บุญเชิญ
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นายสุริยะ คำปวง
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นางอมรทิพย์ ภิรมย์บุรณ์
ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่
รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
นายวุฒิชัย ชิมวงศ์
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร
นางสาวสุรางค์ศรี วาเพชร
ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

อำนวยการ :

นางสาวพนิดา ธรรมสุรักษ์
ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาสื่อ
ส่งเสริมการเกษตร

บรรณาธิการ :

นางสาวอำไพพงษ์ เกษเทียน

ผู้ช่วยบรรณาธิการ :

นางสาวสมิทธิณี ขาวศรี

กองบรรณาธิการ :

นายสุรนนท์ หล้าวิ
นายวรธนวิทย์ เฉลยผล
นายพศุตม์พงศ์ ชัยวงศ์
นายณัฐวิศิษฐ์ จารุงพงศ์
นางสาวสรุณา เทียงสุข
นางสาวชนกชนม์ ชิมงาม

วัตถุประสงค์ :

เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่นโยบาย การปฏิบัติงาน กรมส่งเสริมการเกษตร และองค์ความรู้ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสินค้าเกษตรมูลค่าสูงและสินค้าเกษตรแปลงใหญ่ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ สร้างการมีส่วนร่วม กับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลการดำเนินงานเพื่อเกษตรกรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในทุกระดับ

จัดทำ :

กลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร
สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร
☎ 0 2579 9546 ✉ agrimedia1@gmail.com

กลุ่มส่งเสริมพืชผักและเห็ด
สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร
☎ 0 2940 6106 ✉ vegdoae@gmail.com

ออกแบบและผลิต :

บริษัท คลิ๊กเน็กซ์ อินโนเวชั่น จำกัด 128/323-333
ชั้น 30 อาคารพญาไทพลาซ่า ถนนพญาไท
แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

☎ 0 2217 7900 ✉ info@clicknext.com

สารบัญ CONTENTS

5

Knowledge

1 Key Message

2 Did You Know?

“พืชผัก” จากฐานรากความมั่นคงทางอาหาร
สู่ศักยภาพในตลาดโลก

5 Cover Story

การผลิตผักเชิงการค้า แนวทางการปรับตัว
ของเกษตรกรท่ามกลางสภาพภูมิอากาศ
เปลี่ยนแปลง

13 Digital DOAE

การใช้ข้อมูลสารสนเทศของกรมส่งเสริม
การเกษตร พลั้ขับเคลื่อนเพื่อยกระดับ
การผลิตและการตลาดพืชผักไทย

15 Agri - Around

“ผักน้อย” จากวิกฤตสู่เศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน
แปลงใหญ่ทั่วไป พืชผัก หมู่ 1 บ้านสระแก้ว
อำเภอเบญจน้อย จังหวัดขอนแก่น

13

15

Inspiration

18 Agri - Heroes

สุริยา คันธวีธู
เกษตรกรวัยเก๋า ผู้ปลูกผักเงินล้าน

20 Key Success

สู่ความสำเร็จที่หอมหวาน
แปลงใหญ่เมลอน หมู่ 9 ตำบลดอนตาเพชร
อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

23 Trends

อาหารแห่งอนาคต
และโอกาสใหม่ของ “ผ้า”

25 Craft & Create

มุมผักกินได้ เพิ่มสีเขียวให้บ้าน

18

20

23

25

“ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นหนึ่งในความท้าทายที่ใหญ่ที่สุดของภาคการเกษตรไทย เกษตรกรต้องเผชิญกับฝนตกหนัก น้ำท่วมฉับพลัน ภัยแล้ง อุณหภูมิที่สูงขึ้น รวมทั้งภัยธรรมชาติที่รุนแรงและคาดเดาไม่ได้มากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเพาะปลูก ผลผลิต และคุณภาพของสินค้าเกษตร...”

กรมส่งเสริมการเกษตร
6 มีนาคม 2568

"พืชผัก"

จากฐานรากความมั่นคงทางอาหาร
สู่ศักยภาพในตลาดโลก

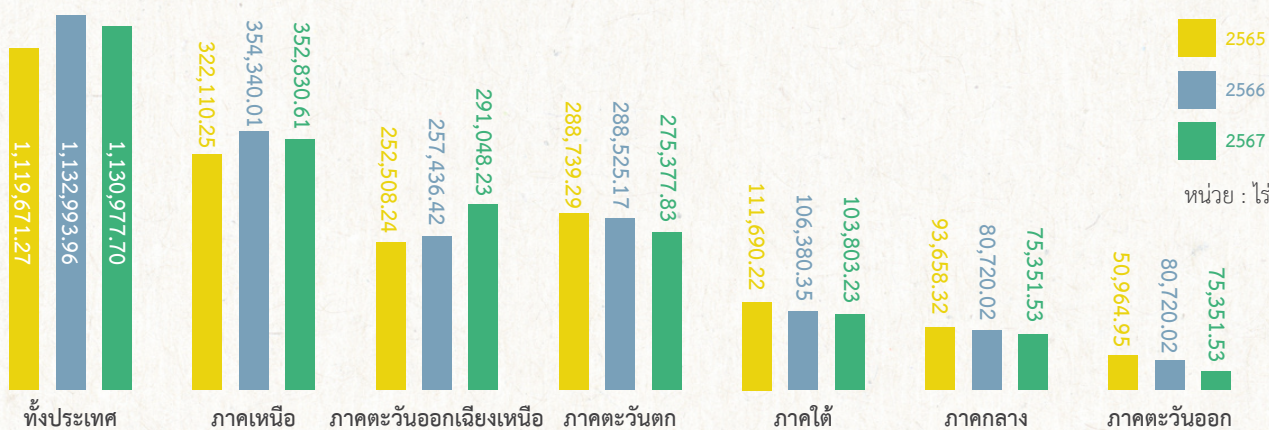
รู้หรือไม่? พืชผักถือเป็นฐานรากสำคัญของความมั่นคงทางอาหารของประเทศ และยังมีบทบาทเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพของผู้บริโภค การผลิตพืชผักในประเทศไทยจึงไม่เพียงแต่สะท้อนความหลากหลายทางการเกษตร แต่ยังเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ระดับครัวเรือนจนถึงการค้าระหว่างประเทศ

พื้นที่ปลูกพืชผักในไทย

(ที่มา : ระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านการเกษตร ข้อมูล ณ วันที่ 24 มีนาคม 2568)

ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกพืชผักกว่า 1.13 ล้านไร่ โดยภาคเหนือมีพื้นที่ปลูกมากที่สุดกว่า 31% รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันตก ซึ่งสะท้อนถึงความเหมาะสมด้านภูมิอากาศและระบบน้ำของแต่ละพื้นที่

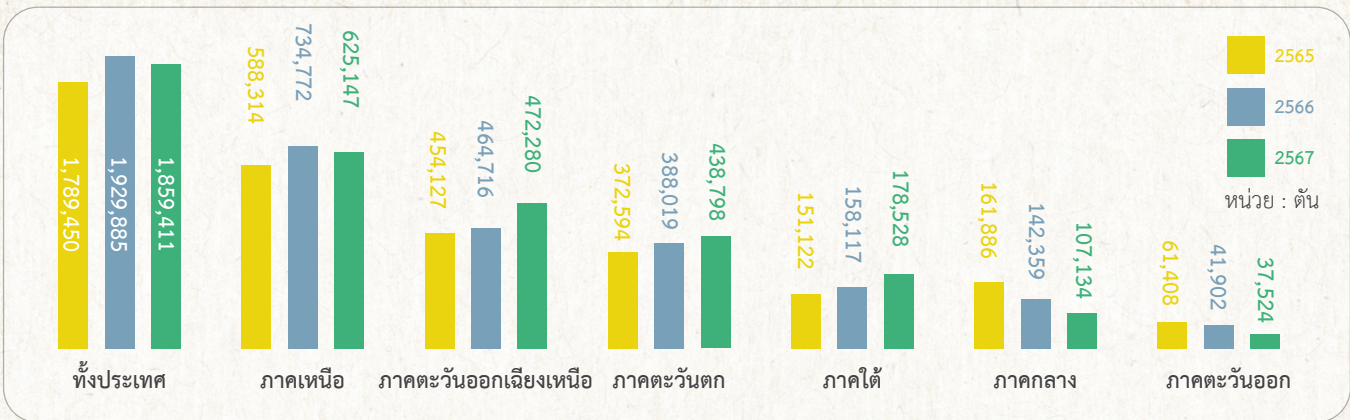

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น อุณหภูมิที่สูงขึ้นหรือฝนที่ตกหนักเกินไป อาจส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของการเพาะปลูกในอนาคต ทำให้เกษตรกรต้องปรับตัวด้วยวิธีการผลิตที่ยืดหยุ่นมากขึ้น

ผลผลิตพืชผักของไทย

(ที่มา : ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร ข้อมูล ณ วันที่ 24 มีนาคม 2568)

ผลผลิตพืชผักของไทยในปี 2567 อยู่ที่ประมาณ 1.85 ล้านตัน แม้จะลดลงเล็กน้อยจากปี 2566 แต่ยังคงรักษาความต่อเนื่องในการป้อนตลาดภายในประเทศ โดยมีความหลากหลายตามฤดูกาลและความต้องการของผู้บริโภค

สภาพอากาศที่ผันผวน เช่น ภาวะแห้งแล้ง น้ำท่วม และการระบาดของศัตรูพืชที่รุนแรงขึ้น ล้วนส่งผลให้คุณภาพและปริมาณผลผลิตไม่สม่ำเสมอ และกระทบโดยตรงต่อรายได้ของเกษตรกร

10 อันดับพืชผักที่ปลูกมากที่สุด

(ที่มา : ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร ข้อมูล ณ วันที่ 24 มีนาคม 2568)

สำหรับชนิดพืชผักหลักที่ปลูกมากที่สุด 10 อันดับแรก ส่วนใหญ่เป็นพืชผักพื้นฐานที่ใช้บริโภคในครัวเรือนและอุตสาหกรรมอาหาร

10 อันดับพืชผักที่เข้าสู่ตลาดมากที่สุด

(ที่มา : ตลาดสี่มุมเมือง, 2568)

ในแต่ละช่วงของปี พืชผักที่เข้าสู่ตลาดจะเปลี่ยนไปตามฤดูกาล การวางแผนการผลิตที่ตรงกับฤดูกาลจึงมีความสำคัญ ขณะเดียวกันผู้บริโภคก็สามารถเลือกบริโภคผักตามฤดูกาลเพื่อความสดใหม่และราคาที่คุ้มค่า

การนำเข้า-ส่งออกพืชผัก

(ที่มา : กรมศุลกากร, 2568)

สินค้าพืชผักที่มีการนำเข้าและส่งออก สามารถแบ่งได้เป็น 8 หมวดหลัก ได้แก่

- 1 ผักสดหรือแช่เย็น
- 2 ผักแช่เย็นจนแข็ง
- 3 ผักทำไว้ไม่ให้เสียชั่วคราว
- 4 ผักแห้ง
- 5 ของผสมของผลิตภัณฑ์จากผัก
- 6 เมล็ดพืชผัก
- 7 ของปรุงแต่ง/น้ำผัก
- 8 ของปรุงแต่งประเภทซอส

แม้ประเทศไทยจะมีการผลิตพืชผักจำนวนมาก แต่ยังคงต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ ปี 2567 ไทยนำเข้าพืชผักกว่า 1.12 ล้านตัน มูลค่า 36,312 ล้านบาท

3 อันดับสินค้าพืชผักที่นำเข้ามากที่สุด

	2565	2566	2567
 ผักสดหรือแช่เย็น	686,021 ตัน 12,257 ล้านบาท	876,524 ตัน 14,403 ล้านบาท	822,698 ตัน 15,324 ล้านบาท
 ของปรุงแต่ง/น้ำผัก	124,171 ตัน 5,271 ล้านบาท	140,915 ตัน 7,113 ล้านบาท	155,885 ตัน 7,494 ล้านบาท
 ของผสมของผลิตภัณฑ์จากผัก	100,112 ตัน 8,152 ล้านบาท	97,260 ตัน 8,269 ล้านบาท	94,111 ตัน 7,791 ล้านบาท

ขณะที่การส่งออกอยู่ที่ 584,446 ตัน มูลค่า 28,265 ล้านบาท ทำให้ไทยยังขาดดุลการค้า โดยเฉพาะในกลุ่ม ผักสดหรือแช่เย็น ที่ต้องนำเข้าในปริมาณสูง

3 อันดับสินค้าพืชผักที่ส่งออกมากที่สุด

	2565	2566	2567
 ของปรุงแต่ง/น้ำผัก	272,296 ตัน 15,158 ล้านบาท	316,221 ตัน 17,387 ล้านบาท	295,275 ตัน 16,872 ล้านบาท
 ผักสดหรือแช่เย็น	119,863 ตัน 3,763 ล้านบาท	106,971 ตัน 3,541 ล้านบาท	131,065 ตัน 4,298 ล้านบาท
 ของผสมของผลิตภัณฑ์จากผัก	108,520 ตัน 2,503 ล้านบาท	100,221 ตัน 3,254 ล้านบาท	107,655 ตัน 3,401 ล้านบาท

อย่างไรก็ตาม ไทยยังได้เปรียบทางการค้าในสินค้าประเภท ผักปรุงแต่งและน้ำผัก ซึ่งสร้างรายได้กว่า 16,872 ล้านบาท ถือเป็นกลุ่มสินค้าที่มีศักยภาพต่อยอดสู่ตลาดโลก และสามารถช่วยเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจของภาคเกษตรได้

ข้อมูลการผลิต การตลาด และการค้าพืชผักสะท้อนว่าไทยยังต้องเผชิญทั้งความท้าทายด้านภูมิอากาศ

และการแข่งขันทางการค้า การสร้างระบบการผลิตที่สอดคล้องกับฤดูกาล ควบคู่กับการยกระดับมาตรฐานและต่อยอดสู่ตลาดใหม่ จึงอาจเป็นหนทางสำคัญที่จะทำให้พืชผักไทยก้าวสู่ความมั่นคงและยั่งยืนในอนาคต **DOE**

การผลิตผักเชิงการค้า

แนวทางการปรับตัวของเกษตรกร ท่ามกลางสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) เป็นความจริงที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงในยุคปัจจุบัน เป็นผลจากทั้งปัจจัยทางธรรมชาติและกิจกรรมของมนุษย์ที่ทำให้ปริมาณก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศเพิ่มขึ้น จนนำไปสู่ภาวะโลกร้อน ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อระบบนิเวศและความมั่นคงทางอาหารโดยตรง ภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นหัวใจหลักในการผลิตอาหารจึงต้องเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนมากขึ้น การผลิตผักเชิงการค้าในวันนี้จึงไม่ใช่แค่การเพิ่มผลผลิต แต่คือการปรับตัวอย่างรู้เท่าทัน เพื่อให้เกษตรกรสามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างยั่งยืน ในยุคที่สภาพอากาศแปรปรวนอย่างคาดไม่ถึง

ภาคการเกษตร บทบาทสองด้านในสมการสภาพภูมิอากาศ

การทำความเข้าใจบทบาทของภาคการเกษตรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นก้าวแรกที่สำคัญ ภาคการเกษตรมีบทบาททั้งในฐานะแหล่งปล่อยก๊าซเรือนกระจก และในฐานะ แหล่งกักเก็บคาร์บอน แม้ภาคการเกษตรจะเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของโลก แต่กิจกรรมทางการเกษตรบางอย่าง เช่น การทำนาข้าวแบบดั้งเดิม การเลี้ยงปศุสัตว์ และการใช้ปุ๋ยไนโตรเจนที่มากเกินไป ล้วนเป็นแหล่งปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญ โดยเฉพาะ ก๊าซมีเทน (CH_4) และ ก๊าซไนตรัสออกไซด์ (N_2O) จากการย่อยสลายของอินทรีย์วัตถุในสภาพที่มีออกซิเจนจำกัด การย่อยอาหารของสัตว์ และการเปลี่ยนแปลงทางเคมีของไนโตรเจนในดิน ข้อมูลจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ปี 2565) ระบุว่า ภาคเกษตรของไทยปล่อยก๊าซเรือนกระจกถึง 56.77 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า หรือคิดเป็นร้อยละ 15.23 ของการปล่อยก๊าซทั้งหมดของประเทศ โดยเป็นอันดับสองรองจากภาคพลังงานและขนส่ง

อย่างไรก็ตาม ภาคการเกษตรก็มีศักยภาพในการเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหา โดยเฉพาะการเป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอนในพืชและในดิน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ การปรับปรุงดินด้วยวัสดุอินทรีย์ และการส่งเสริมระบบวนเกษตร การลดกิจกรรมที่เร่งการสูญเสียคาร์บอนในดิน เช่น การไถพรวนและการเผาเศษซากพืชในพืชที่ไผะปลูก จึงเป็นแนวทางสำคัญในการลดผลกระทบเชิงลบและเพิ่มผลกระทบเชิงบวกของภาคการเกษตรต่อสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อการผลิตพืชผัก

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบโดยตรงต่อปัจจัยพื้นฐานของการเพาะปลูกพืชผัก ทำให้เกษตรกรต้องเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลายและรุนแรงขึ้น

อุณหภูมิสูงขึ้น

ส่งผลต่อกระบวนการสังเคราะห์แสง การเจริญเติบโต และการออกดอกติดผล พืชเหี่ยวเฉา คุณภาพผลผลิตลดลง

ฤดูกาลที่แปรปรวน

เกิดการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลอย่างสุดขั้ว เช่น ภาวะแห้งแล้ง หรือฝนตกหนัก น้ำท่วมมากขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับฤดูกาลเพาะปลูก ทำให้การวางแผนการเพาะปลูกทำได้ยากและมีความเสี่ยงสูง

ภัยพิบัติรุนแรงขึ้น

ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น พายุรุนแรง น้ำท่วมฉับพลัน ดินถล่ม สร้างความเสียหายต่อแปลงเพาะปลูกอย่างหนัก ทำให้เกษตรกรต้องสูญเสียผลผลิตและรายได้

การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช

สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงส่งผลต่อวงจรชีวิตของโรคพืชและแมลงศัตรูพืช มีการปรับตัวทำให้เกิดการระบาดได้ง่ายขึ้น ทำให้การป้องกันและควบคุมเป็นไปได้ยากและซับซ้อนกว่าเดิม

ปริมาณและคุณภาพผลผลิตที่ไม่สม่ำเสมอ

ความไม่แน่นอนของสภาพอากาศทำให้ผลผลิตผักลดลงและขาดความสม่ำเสมอ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อรายได้ของเกษตรกร

แนวทางการปรับตัวของเกษตรกรในการผลิตผักเชิงการค้าภายใต้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เพื่อรับมือกับความท้าทายจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง เกษตรกรจำเป็นต้องปรับตัวอย่างเท่าทัน รอบคอบ และเป็นระบบ โดยปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูก รวมถึงนำแนวคิดและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถผลิตผักได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และยั่งยืนตลอดทั้งปี ทั้งยังต้องคำนึงถึงความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของภาคเกษตรในระยะยาว

1. การเลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสม

การเริ่มต้นที่ถูกต้อง คือ การเลือกพันธุ์ผักให้เหมาะสมกับสภาพอากาศและฤดูกาล เพื่อให้ผักเจริญเติบโตได้ดีตามธรรมชาติ ลดความเสี่ยงจากความแปรปรวนของสภาพอากาศ

พันธุ์ที่ทนทานต่อสภาพแวดล้อม

เลือกพันธุ์ที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีในอุณหภูมิที่สูงหรือต่ำกว่าปกติ นอกจากนี้ การเลือกใช้พันธุ์ที่ต้านทานโรคโดยธรรมชาติยังช่วยลดการใช้สารเคมี

การปลูกตามฤดูกาล

เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต เกษตรกรควรวางแผนการปลูกผักตามสภาพอากาศ

ข้อแนะนำ

ผักที่เหมาะสมในการปลูก

ฤดูร้อน (มี.ค. - พ.ค.)

เหมาะสำหรับผักที่ทนแล้ง และใช้น้ำน้อย

มะระจีน, แตงกวา, ถั่วฝักยาว, กวางตุ้ง, คะน้า, พริก, บวบ เป็นต้น

ฤดูฝน (มิ.ย. - ก.ย.)

เหมาะสำหรับผักที่ชอบน้ำ และความชื้นสูง

กระเจี๊ยบ, ผักกูด, ผักโขม, ชะอม, ถั่วฝักยาว, ตำลึง, ฟักเขียว, สายบัว, ผักบุ้ง เป็นต้น

ฤดูหนาว (ต.ค. - ก.พ.)

เหมาะสำหรับผักกินใบที่ชอบอากาศเย็น

กะหล่ำดอก, กะหล่ำปลี, บร็อกโคลี, ปวยเล้ง, แครอท, ผักกาดขาว, ผักสลัด, ขึ้นฉ่าย, กระเทียม, หอมแดง, มะเขือเทศ, แครอท เป็นต้น

การลดความเสี่ยงด้วยการเลือกพันธุ์อายุสั้น

การปลูกผักที่มีระยะเวลาเก็บเกี่ยวสั้นจะช่วยให้สามารถเก็บผลผลิตได้เร็ว

เลือกใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

เพราะสามารถปรับตัวได้ดีกับสภาพอากาศ สภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้น ๆ

2. การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมแล้ว การจัดการปัจจัยพื้นฐานอย่างชาญฉลาดจะช่วยเพิ่มโอกาสในการรอดของผักและเพิ่มคุณภาพของผลผลิต

การจัดการน้ำ

การให้น้ำอย่างเหมาะสมในสภาพอากาศที่แปรปรวนเป็นสิ่งสำคัญ ควรวางแผนการให้น้ำโดยใช้เทคโนโลยีและข้อมูลพยากรณ์อากาศ เลือกวิธีให้น้ำให้เหมาะสมกับสภาพดินและชนิดผัก เช่น ระบบน้ำหยด ควบคุมปริมาณน้ำได้อย่างแม่นยำ การรดน้ำแบบพ่นฝอย อาจช่วยในช่วงที่มีอากาศร้อนจัดจนเกินไป รวมถึงการคลุมดินด้วยฟางหรือพลาสติกเพื่อรักษาความชื้น และการวางแผนการกักเก็บน้ำ และการสำรองน้ำไว้ในฤดูแล้ง

การจัดการดินและปุ๋ย

ปรับปรุงโครงสร้างดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก เพื่อให้ดินร่วนซุยและระบายน้ำได้ดี และควรมีการตรวจวิเคราะห์ดินอย่างสม่ำเสมอเพื่อใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับความต้องการของพืช นอกจากนี้การปลูกพืชคลุมดินยังช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุและรักษาความชื้นในดิน จัดการน้ำร่วมกับดิน โดยทำแปลงร่องในพื้นที่น้ำท่วมขังง่ายเพื่อระบายน้ำหรือเป็นพื้นที่กักเก็บน้ำในหน้าแล้ง เช่น ยกร่อง ร่องสวน คลองไส้ไก่ เป็นต้น

การจัดการแปลงปลูก

ควรหมั่นดูแล ความสะอาดของแปลง และกำจัดวัชพืชออกจากแปลง เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นที่อยู่อาศัยของศัตรูพืช

การจัดการโรคและแมลงศัตรูผัก

โดยการเฝ้าระวังและหมั่นสำรวจแปลงอย่างสม่ำเสมอ และใช้วิธีการจัดการโรคและแมลงศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM) เช่น การใช้วิธีกล การใช้ชีวภัณฑ์/ชีวภาพ การใช้กับดัก กาวเหนียว และเลือกวิธีการใช้สารเคมีเมื่อจำเป็น

3. การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้

การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เป็นกุญแจสำคัญในการควบคุมปัจจัยเสี่ยง และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

โรงเรือนปลูกผัก (Greenhouse)

เป็นเกราะป้องกันผักจากภัยธรรมชาติ เช่น ลมพายุและฝนตกหนัก รวมถึง ช่วยควบคุมอุณหภูมิและความชื้นให้เหมาะสม ทั้งนี้ ต้องมีการบริหารจัดการภายในโรงเรือนที่ดีด้วย

โรงเรือนอัจฉริยะ (Smart Farm/ Precision Farming)

ใช้เทคโนโลยี IoT (Internet of Things) และ AI (Artificial Intelligence) เพื่อควบคุมสภาพแวดล้อม การให้น้ำ และการให้ปุ๋ยอัตโนมัติ ทำให้การผลิตมีความแม่นยำสูงสุด

การปลูกแบบไร้ดิน (Hydroponics)

เหมาะสำหรับพื้นที่ที่มีปัญหาเรื่องดิน เพราะสามารถปลูกได้โดยใช้สารละลายธาตุอาหารแทนดิน และสามารถควบคุมคุณภาพของผลผลิตได้ตลอดทั้งปี

แปลงปลูกแบบยกแคร่

ช่วยแก้ปัญหาน้ำท่วมขังและช่วยให้การระบายน้ำของดินดีขึ้น จัดการโรคและแมลงศัตรูพืช และวัชพืชได้ง่ายกว่าปลูกในแปลง อีกทั้งยังช่วยให้ง่ายต่อการปฏิบัติงานสำหรับเกษตรกรสูงอายุ

4. การจัดการด้านการเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวผักท่ามกลางสภาพอากาศที่ไม่แน่นอน จำเป็นต้องมีการวางแผนล่วงหน้า และปรับตัวอย่างเหมาะสม เพื่อลดความเสียหายของผลผลิต

ติดตามพยากรณ์อากาศ

เพื่อวางแผนการเก็บเกี่ยวให้สอดคล้องกับสภาพอากาศ

เก็บเกี่ยวในช่วงเวลาที่เหมาะสม

เช่น ตอนเช้าตรู่หรือตอนเย็น ซึ่งอุณหภูมิต่ำและความชื้นเหมาะสม ช่วยรักษาความสดและคุณภาพของผักได้ดียิ่งขึ้น

5. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

ขั้นตอนหลังการเก็บเกี่ยวมีความสำคัญไม่แพ้การปลูก เพราะการจัดการที่ดีจะช่วยรักษาคุณภาพของผลผลิตและเพิ่มมูลค่าได้

ลดอุณหภูมิของผักทันทีหลังเก็บเกี่ยว (Pre-cooling)

แช่ผักในน้ำเย็นหรือพรมด้วยน้ำเย็น เพื่อรักษาความสดของผัก ใช้ห้องเย็นเก็บผักหรือเก็บผักไว้ในที่ร่ม และหลีกเลี่ยงการวางผักไว้กลางแจ้งหลังเก็บเกี่ยว

คัดแยกและทำความสะอาด

คัดแยกผักเสียหายหรือช้ำออก เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อสาเหตุ

ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมในการบรรจุผัก

เลือกภาชนะที่โปร่ง ระบายอากาศได้ดี เช่น ลังพลาสติก ตะกร้าสาน
กล่องกระดาษเจาะรู บรรจุผักให้พอดี ไม่อัดแน่นเกินไป

วางแผนการขนส่ง

ใช้รถห้องเย็นในการขนส่ง เพื่อลดความเสียหายของผลผลิตผัก วางแผน
การใช้เส้นทางขนส่ง ลดการขนส่งล่าช้า ป้องกันการเสียหายของผลผลิตผัก

การรวมกลุ่ม สร้างเครือข่าย และการวางแผนการตลาด

ในท้ายที่สุด การผลิตผักเพื่อการค้าในยุคที่ความไม่แน่นอนสูงจำเป็นต้องอาศัยการรวมกลุ่มและวางแผนอย่างรอบด้าน

การรวมกลุ่มเกษตรกร

การรวมกลุ่มช่วยให้เกษตรกรสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยี
ลดต้นทุนในการซื้อปัจจัยการผลิต และมีอำนาจต่อรองในตลาดมากขึ้น

การวางแผนการตลาด

ควรศึกษาความต้องการของตลาดและราคาผลผลิตล่วงหน้า เพื่อวางแผน
การปลูกผักให้หลากหลายที่มีช่วงเวลาการเก็บเกี่ยวที่แตกต่างกัน เพื่อให้มี
ผลผลิตหมุนเวียนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด การศึกษาข้อมูล
ความต้องการผักและราคาในแต่ละช่วง เพื่อคาดการณ์ตลาดล่วงหน้า นอกจากนี้
การมีตลาดแบบพันธสัญญาจะช่วยลดความเสี่ยงด้านราคา

การใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิตตลอดปี

ในช่วงที่สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวยแต่ราคาผลผลิตสูง เช่น ฤดูฝนหรือฤดูแล้ง ควรใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต เช่น การปลูกผัก
ในโรงเรือนหรือการใช้ระบบน้ำหยด เพื่อให้มีผลผลิตจำหน่ายได้อย่างต่อเนื่อง

การผลิตผักเชิงการค้าในยุคสภาพอากาศแปรปรวน จำเป็นต้องเปลี่ยนแนวคิดจากการเกษตรแบบดั้งเดิม ไปสู่การ เกษตรแม่นยำและ
ยั่งยืน ต้องอาศัยการบูรณาการความรู้และกลยุทธ์อย่างเป็นระบบในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกพันธุ์ไปจนถึงการตลาด การปรับตัวอย่าง
ชาญฉลาดและต่อเนื่องจะช่วยให้เกษตรกรสามารถอยู่รอดและเติบโตอย่างยั่งยืนในทุกสถานการณ์

การลดความสูญเสีย (Food Loss) และขยะอาหาร (Food Waste) ในกระบวนการผลิตผัก

ในยุคที่ทั่วโลกต่างเผชิญกับปัญหาอาหารเหลือทิ้ง การผลิตผักที่ยั่งยืนไม่ได้จำกัดอยู่แค่การเพิ่มผลผลิต แต่ต้องให้ความสำคัญกับการลดการสูญเสียอาหาร (Food Loss) และ ขยะอาหาร (Food Waste) ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและส่งเสริมระบบเกษตรกรรมให้มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตผักในยุคปัจจุบัน

ความหมาย สาเหตุและแนวทางการลดการสูญเสีย (Food Loss) ในกระบวนการผลิตผัก

การสูญเสียอาหาร (Food Loss) ในกระบวนการผลิตผัก คือ ผลผลิตผักที่สูญเสียไปก่อนถึงมือผู้บริโภค เป็นความสูญเสียที่เกิดขึ้นตลอดห่วงโซ่การผลิตถึงหลังเก็บเกี่ยว โดยเฉพาะในขั้นตอนที่ยังอยู่ในมือเกษตรกรหรือระหว่างการขนส่งสาเหตุหลักมาจาก

1. ปัจจัยการผลิตที่ไม่มีคุณภาพ

การใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพต่ำส่งผลให้พืชไม่งอกหรือเติบโตไม่สม่ำเสมอ

แนวทางแก้ไข

ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ได้รับการรับรองและได้มาตรฐาน

2. โรคและแมลงศัตรูพืช

หากขาดการเฝ้าระวังและจัดการอย่างเหมาะสม จะทำให้ผลผลิตเสียหายอย่างหนัก

แนวทางแก้ไข

ควรใช้วิธีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสานและหมั่นตรวจสอบแปลงอย่างสม่ำเสมอ

3. การจัดการที่ไม่เหมาะสม

การให้น้ำ ดิน และปุ๋ยที่ไม่ถูกต้อง หรือปลูกผิดฤดูกาล การปลูกผักแน่นเกินไป หรือปลูกเกินกำลังการดูแล ล้วนส่งผลให้ต่อคุณภาพ/ปริมาณผลผลิตผักไม่ได้คุณภาพ

แนวทางแก้ไข ควรมีการใช้เทคโนโลยีการให้น้ำ มีการวิเคราะห์ดิน ปุ๋ย มีการวางแผนการปลูกที่เหมาะสม และมีการบริหารจัดการด้านแรงงาน อย่างเหมาะสม

4. การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวที่ไม่ถูกเวลาหรือใช้อุปกรณ์ที่ไม่เหมาะสม รวมถึงการจัดเก็บในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม และขนส่งที่ไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ผักช้ำและเน่าเสียก่อนถึงมือผู้บริโภค

แนวทางแก้ไข ควรมีการวางแผนการเก็บเกี่ยว ใช้อุปกรณ์ในการเก็บเกี่ยว พัฒนาฝีมือทักษะแรงงาน จัดหาสถานที่จัดเก็บผักใช้บรรจุภัณฑ์รวมถึงรถขนส่งที่เหมาะสม

ความหมาย สาเหตุ และแนวทางการลดขยะอาหาร (Food Waste) ในกระบวนการผลิตผัก

ขยะอาหาร (Food waste) ในกระบวนการผลิตผัก หมายถึง “ผักสามารถบริโภคได้แต่กลับถูกทิ้ง” ในช่วงปลายของห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่หลังเก็บเกี่ยวไปจนถึงระดับผู้บริโภค ซึ่งมักเกิดจาก

1. เกณฑ์ทางการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภค

ผักที่มีรูปลักษณ์ไม่สวยงามหรือมีตำหนิ มักถูกคัดทิ้งแม้จะยังสามารถบริโภคได้

2. การจัดการหลังการขายที่ไม่เหมาะสม

ผักที่เหลือจากการจำหน่ายตามห้างร้านแต่ยังอยู่ในสภาพดี ไม่ได้รับการจัดการต่ออย่างเหมาะสม

แนวทางการลด Food Waste

คือ การสร้างทางเลือกในการจำหน่ายผักเกรดรองให้กับตลาดที่แตกต่างกัน เช่น โรงงานแปรรูป รวมถึงการนำผักที่เหลือจากการตัดแต่งไปทำปุ๋ยหมักหรืออาหารสัตว์ นอกจากนี้ การบริจาคผักส่วนเกินที่ยังดีอยู่ให้กับชุมชนหรือมูลนิธิต่าง ๆ ก็เป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะช่วยลดปริมาณขยะอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“ Plant-based foods” ผลิตภัณฑ์อาหารจากพืช เทรนด์ขับเคลื่อนอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต

ผลิตภัณฑ์อาหารจากพืช (Plant-based foods) กำลังกลายเป็นเทรนด์สำคัญที่กำหนดทิศทางของอุตสาหกรรมอาหารในอนาคต ผลิตภัณฑ์เหล่านี้คืออาหารที่ใช้โปรตีนจากพืชเป็นหลัก แล้วนำมาดัดแปลงด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ได้รสชาติ รูปลักษณะ และเนื้อสัมผัสที่ใกล้เคียงกับเนื้อสัตว์ แต่ยังคงคุณค่าทางโภชนาการที่ครบถ้วนหรือมากกว่าเดิม มีงานวิจัยหลายชิ้นยังชี้ให้เห็นว่าการบริโภคอาหารประเภทนี้ช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดโรคต่าง ๆ เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด หรือโรคเมตาบอลิซึม เป็นต้น กระแสความนิยมนี้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงการดูแลสุขภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นประเด็นสำคัญที่ตอบโจทย์การสร้างความมั่นคงทางอาหาร และการพัฒนานวัตกรรมในยุคที่ทั่วโลกให้ความสำคัญกับปัญหาโลกร้อนและเป้าหมาย Net Zero อาหารจากพืชจึงเป็นทางเลือกที่ตอบโจทย์ผู้ประกอบการที่ต้องเผชิญกับแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อมจากทั้งประเทศคู่ค้าและนโยบายของภาครัฐ

ตัวเลขการคาดการณ์จากสถาบันวิจัยชั้นนำสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพมหาศาลของตลาดนี้ มีการคาดการณ์ว่าในปี 2570 มูลค่าตลาด "Plant-based" ทั่วโลกจะเติบโตสูงถึงราว 1 ล้านล้านบาท ขณะที่ในประเทศไทยข้อมูลจากศูนย์วิจัยธนาคารกรุงไทย (ปี 2567) คาดว่าธุรกิจ Plant-based foods จะมีโอกาสสร้างกำไรได้ในระดับ 10 - 35% และมูลค่าตลาดอาจแตะ 4.5 หมื่นล้านบาท หรือเติบโตเฉลี่ยปีละ 10% ตัวเลขเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของตลาดอาหารจากพืช แน่ใจว่าไม่ใช่แค่กระแสชั่วคราว แต่เป็นแนวโน้มสำคัญที่จะกำหนดทิศทางของอุตสาหกรรมอาหารในอนาคต

วิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการค้าพืชผักของประเทศไทย

ข้อมูลจากกรมศุลกากร (ปี 2568) ซึ่งวิเคราะห์โดยกลุ่มส่งเสริมพืชผักและเห็ด สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายที่ประเทศไทยกำลังเผชิญในภาคการค้าพืชผัก โดยในช่วงปี 2565-2567 ประเทศไทยประสบปัญหาขาดดุลการค้าพืชผักอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในกลุ่มพืชผักสดหรือแช่เย็น ที่มีมูลค่าการนำเข้าสูงถึง 15,324 ล้านบาท ในปี 2567 ในขณะที่ส่งออกได้เพียง 4,298 ล้านบาท ส่งผลให้กลุ่มนี้ขาดดุลการค้าสูงถึง 11,026 ล้านบาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลระหว่างปริมาณพืชผักที่ผลิตภายในประเทศกับความต้องการบริโภคของประชากรที่สูงขึ้น ในทางกลับกันประเทศไทยกลับมีศักยภาพที่โดดเด่นในการสร้างดุลการค้าบวกจากอุตสาหกรรมแปรรูปพืชผัก โดยเฉพาะกลุ่มพืชผักที่เป็นของปรุงแต่ง/น้ำผัก ซึ่งสร้างมูลค่าการส่งออกได้สูงถึง 16,872 ล้านบาท ในปี 2567 ในขณะที่นำเข้าเพียง 7,494 ล้านบาท ทำให้กลุ่มนี้ได้เปรียบทางการค้าสูงถึง 9,378 ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีกลุ่มสินค้าอื่นที่สามารถสร้างรายได้จากการส่งออกได้เช่นกันแม้มูลค่าจะยังไม่สูงมาก เช่น พืชผักแช่เย็นจนแข็ง พืชผักที่เป็นขอส และเมล็ดพืชผัก

จากสถานการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการลดการขาดดุลการค้าพืชผักไม่สามารถอาศัยเพียงการเพิ่มการผลิตผักสดอย่างเดียวได้ แต่ต้องดำเนินควบคู่ไปกับการส่งเสริมระบบอุตสาหกรรมการแปรรูปพืชผักปรุงแต่ง ซึ่งเป็นจุดแข็งของประเทศเพื่อเพิ่มมูลค่าและความหลากหลายของสินค้าส่งออก ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการบริโภคพืชผักในประเทศ ลดการพึ่งพาสินค้านำเข้าด้วยการสนับสนุนให้ประชาชนบริโภคพืชผักที่ผลิตภายในประเทศมากขึ้นและการพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืชผักภายในประเทศ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร ลดต้นทุนการผลิต และสร้างรายได้จากการส่งออกในระยะยาว การเปลี่ยนผ่านนี้จะช่วยพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส นำพาภาคการเกษตรของไทยสู่ความยั่งยืน และสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้กับเกษตรกร

ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เชื่อมโยงสู่ห่วงโซ่มูลค่า เกษตรสู่ความสำเร็จของภาคการเกษตรไทย

ในยุคที่การแข่งขันทางธุรกิจรุนแรง ภาคการเกษตรของไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายในการยกระดับคุณภาพและเพิ่มมูลค่าผลผลิต เพื่อให้เกษตรกรสามารถยืนหยัดและเติบโตได้อย่างยั่งยืน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้นำแนวทางสำคัญสองประการมาใช้ควบคู่กันอย่างเป็นระบบ นั่นคือ "ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่" และ "โครงการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานและบริการมูลค่าสูง"

ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ทำหน้าที่เป็น รากฐานที่มั่นคง และเป็น จุดเริ่มต้น ที่สร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรผ่านการรวมกลุ่มในพื้นที่เดียวกันเพื่อบริหารจัดการการผลิตร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในระยะยาว พืชผักที่นิยมจัดตั้งเป็นแปลงใหญ่ส่วนใหญ่เป็น **พืชผักใบ** เช่น คะน้า ผักชี กวางตุ้ง ผักกาดหอม และผักบุ้ง ไปจนถึงพืชเศรษฐกิจสำคัญอื่น ๆ เช่น มะเขือเทศโรงงาน หอมแดง แตงโม กระเทียม ข้าวโพดฝักอ่อน หน่อไม้ฝรั่ง พริก มันฝรั่ง มันเทศ เผือก และเห็ดฟาง แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการสร้างอำนาจต่อรองและยกระดับคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐาน

โครงการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานและบริการมูลค่าสูง คือ **บันได** ที่เข้ามาเติมเต็มและยกระดับศักยภาพของเกษตรกรในแปลงใหญ่ให้ก้าวไปอีกขั้น ด้วยการมุ่งเน้นส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยและยกระดับคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐานสากลซึ่งจะช่วยให้ผลผลิตจากแปลงใหญ่สามารถเข้าสู่ตลาดพรีเมียมได้อย่างต่อเนื่อง

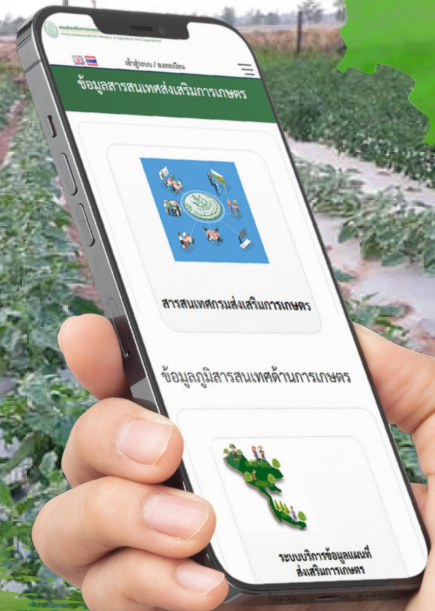
การเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่าง แปลงใหญ่ และ ห่วงโซ่มูลค่าสูง คือ **กุญแจสำคัญ**ที่จะช่วยให้ภาคการเกษตรของไทยสามารถเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบดั้งเดิมสู่เกษตรสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่เกษตรกร ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีเครือข่าย แนวทางนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยลดการขาดดุลการค้าพืชผักของประเทศ แต่ยังสามารถนำไปสู่การสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้กับเกษตรกรและสร้างความยั่งยืนให้แก่ภาคการเกษตรของประเทศไทยในระยะยาว

การผลิตผักเชิงการค้าในยุคที่สภาพอากาศแปรปรวนเป็นความท้าทายครั้งใหญ่ แต่ก็ยังเป็นโอกาสสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน การทำเกษตรในปัจจุบันจึงต้องอาศัยทั้งความรู้เชิงวิชาการ ความเข้าใจด้านสภาพอากาศ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การรวมกลุ่มและการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนถือเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เมื่อเกษตรกรมีความรู้ มีเทคโนโลยี และความร่วมมือร่วมใจ การปลูกผักจะไม่ใช่ว่าเพียงอาชีพที่สร้างรายได้เท่านั้น แต่จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความมั่นคงทางอาหาร และความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อมของโลกใบนี้

การใช้ข้อมูลสารสนเทศ ของกรมส่งเสริมการเกษตร พลังขับเคลื่อนเพื่อยกระดับการผลิต และการตลาดพืชผักไทย

ในยุคดิจิทัล ข้อมูลสารสนเทศด้านการเกษตรได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาภาคเกษตรไทย ให้มีประสิทธิภาพและสามารถแข่งขันได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ กรมส่งเสริมการเกษตรในฐานะหน่วยงานหลักด้านการพัฒนาการเกษตร ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ ระบบการจัดเก็บ ประมวลผล และนำเสนอข้อมูลเกษตรกรอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชผัก เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

1

การจัดเก็บข้อมูลและขึ้นทะเบียนเกษตรกร รากฐานของการบริหารจัดการ

การขึ้นทะเบียนเกษตรกรถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการบริหารจัดการข้อมูลเชิงพื้นที่และระดับครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง กรมส่งเสริมการเกษตรได้พัฒนาระบบการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถนำมาใช้สนับสนุนการวางแผนนโยบายและการให้บริการได้อย่างตรงจุด โดยในปี 2568 มีเกษตรกรผู้ปลูกพืชผักขึ้นทะเบียนจำนวน **81,492 ครัวเรือน** ครอบคลุมรวมพื้นที่จำนวน **222,108.50 ไร่** (ที่มา : กลุ่มพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล กรมส่งเสริมการเกษตร, 2568) ข้อมูลดังกล่าวไม่เพียงเป็นเครื่องมือใช้เพื่อการบริหารงานภาครัฐ เช่น นโยบาย แต่ยังพื้นฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาเกษตรกรในมิติต่าง ๆ เช่น การรวมกลุ่ม การให้ความช่วยเหลือ และการเข้าถึงตลาด

2

การรวมกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อบริหารจัดการต้นทุน

กรมฯ ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันในรูปแบบ **เกษตรแปลงใหญ่** เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองและลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่อุปทาน นับตั้งแต่ปี 2559- 2568 มีแปลงใหญ่พืชผักและสมุนไพร จำนวน **1,099 แปลง** เกษตรกรเข้าร่วมรวม **45,791 ราย** ครอบคลุมพื้นที่ **170,710.21 ไร่** (ที่มา : <https://co-farm.doae.go.th> กรมส่งเสริมการเกษตร ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2568 และกลุ่มพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล กรมส่งเสริมการเกษตร, 2568) การรวมกลุ่มดังกล่าวช่วยให้เกิดการจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสม ตลอดจนสามารถวางแผนการผลิตและการตลาดได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

3 การส่งเสริมมาตรฐานการผลิต (GAP) คุณภาพที่ผู้บริโภคไว้วางใจ

เพื่อยกระดับคุณภาพสินค้า กรมส่งเสริมการเกษตรได้ร่วมมือกับกรมวิชาการเกษตรในการผลักดันให้เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practices) ข้อมูลล่าสุดมีเกษตรกรผู้ปลูกพืชผักที่ได้รับการรับรองแล้วกว่า 58,700 ราย ครอบคลุมพื้นที่ 73,375.25 ไร่ (ที่มา : กลุ่มพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล กรมส่งเสริมการเกษตร, 2568) การมีมาตรฐาน GAP ไม่เพียงสร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัยอาหารแก่ผู้บริโภค แต่ยังเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเข้าสู่ตลาดสมัยใหม่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

4 การต่อยอดสู่ตลาดออนไลน์ และโมเดิร์นเทรดเปิดโลกการค้าใหม่ให้เกษตรกร

ด้วยข้อมูลที่ถูกจัดเก็บ และบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ กรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนการนำผลผลิตของเกษตรกรเข้าสู่ตลาดออนไลน์ และโมเดิร์นเทรด โดยเฉพาะการใช้แพลตฟอร์มตลาดเกษตรกรออนไลน์.com ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงผู้ผลิตและผู้บริโภค ปัจจุบันมีสินค้าเกษตรที่ผ่านการคัดสรรและได้มาตรฐานนำเสนอแล้ว กว่า 140 รายการ โดยส่วนใหญ่เป็นพืชผักที่ผ่านการรับรอง GAP แสดงให้เห็นถึงการใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงระหว่าง “การผลิตที่มีคุณภาพ” และ “การตลาดที่ทันสมัย”

1

การลงทะเบียนเกษตรกร

การลงทะเบียนเกษตรกรเพื่อการจัดการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

2

การรวมกลุ่มแปลงใหญ่

การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรอง

3

การรับรอง GAP

การบรรลุมาตรฐานการผลิตเพื่อความปลอดภัยและคุณภาพ

4

การตลาดออนไลน์

การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อเชื่อมต่อเกษตรกรกับผู้บริโภค

การใช้ข้อมูลสารสนเทศด้านการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร ไม่เพียงทำให้เกิดการจัดการฐานข้อมูลเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังเชื่อมโยงไปสู่การยกระดับการผลิต ลดต้นทุน สร้างมาตรฐานคุณภาพ และเพิ่มช่องทางการตลาดที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบออนไลน์และโมเดิร์นเทรด การขับเคลื่อนดังกล่าวสะท้อนถึงวิสัยทัศน์ของการพัฒนาเกษตรกรไทยให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ และยังเป็นก้าวสำคัญที่มั่นคงของเกษตรกรไทย ในการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันบนเวทีเศรษฐกิจโลก **DOE**

“ผักกุ่มน้อย” จากวิกฤตสู่เศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน

แปลงใหญ่ทั่วไป พืชผัก หมู่ 1 บ้านสระแก้ว อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น

จากความท้าทายของสภาพภูมิอากาศและข้อจำกัดทางธรรมชาติ “ผักกุ่มน้อย” ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องราวของพืชผัก แต่คือเรื่องราวแห่งความหวังและความมุ่งมั่นของชาวอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ที่พลิกฟื้นชีวิตด้วยการปรับตัว และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้อย่างชาญฉลาดบนผืนดินเค็มที่เคยปลูกได้เพียงพืชเชิงเดี่ยว สู่การเป็นแหล่งผลิตผักปลอดภัยที่สร้างรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน เรื่องราวทั้งหมดนี้เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ และเติบโตขึ้นอย่างแข็งแกร่งด้วยหัวใจที่ไม่ยอมแพ้ของพวกเขา

ที่มาของชื่อ “ผักกุ่มน้อย” เมื่อชื่อไม่ใช่แค่ชื่อแต่คือพลังศรัทธาของชุมชน

ชื่อ “ผักกุ่มน้อย” ไม่ได้มาจากการตั้งชื่อเรียกขานพืชผักทั่วไป หากแต่มีที่มาจาก “ปราสาทเปือยน้อย” หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ภูเปือยน้อย” โบราณสถานอันศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวอำเภอเปือยน้อยให้ความเคารพศรัทธาอย่างสูงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ การนำชื่อที่มีความหมายทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์มาใช้กับผลผลิตทางการเกษตร เป็นการหลอมรวมความเชื่อมั่น ความภาคภูมิใจ และวิถีชีวิตเข้าไว้ด้วยกันอย่างลึกซึ้ง การสร้างอัตลักษณ์ (Identity) ที่โดดเด่นและเพิ่มมูลค่าเชิงสัญลักษณ์ให้กับผลผลิต สร้างความภาคภูมิใจให้กับสมาชิกในกลุ่ม และยังช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ ความผูกพันกับผู้บริโภคที่รับรู้ถึงที่มาของผลผลิต การชื่อ “ผักกุ่มน้อย” จึงไม่ใช่แค่การได้ผักที่ปลอดภัย แต่คือการได้เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวอันยิ่งใหญ่ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยคนในชุมชน

การเปลี่ยนผ่านจากความยากลำบากสู่การรวมกลุ่มอย่างเป็นระบบ

ก่อนปี พ.ศ. 2562 ชาวอำเภอเปือยน้อยต้องเผชิญกับชีวิตที่ยากลำบาก รายได้หลักของพวกเขามาจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกข้าว มันสำปะหลัง และอ้อย แต่ธรรมชาติกลับไม่เป็นใจ ปัญหาดินเค็มและการขาดแคลนแหล่งน้ำ ทำให้ผลผลิตต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัดถึง 15% ต้นทุนการผลิตที่สูงจากการใช้สารเคมีส่งผลให้กำไรน้อย บางครั้งถึงขั้นขาดทุนและมีหนี้สินครัวเรือนสูง

ช่วงกลางปี พ.ศ. 2562 เมื่อกรมส่งเสริมการเกษตรได้เข้ามาเป็นผู้จุดประกายความหวัง ด้วยการรวมกลุ่มเกษตรกร 13 คน ที่เคยปลูกผักหลังฤดูทำนาเพื่อหารายได้เสริม พวกเขาเริ่มรวมตัวกันในพื้นที่ 26 ไร่ และก่อตั้ง “กลุ่มปลูกผักเพื่อการค้าตำบลสระแก้ว” อย่างเป็นทางการ บ้านสระแก้ว ตำบลสระแก้ว อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น การรวมกลุ่มนี้ไม่เพียงเป็นการเพิ่มจำนวนสมาชิก แต่เป็นการสร้างโครงสร้างการบริหารจัดการและการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาต่อยอดในระยะยาว พวกเขาเริ่มต้นด้วยการปลูกผักแบบแปลงเดี่ยว เช่น พริก มะเขือเปราะ ถั่วฝักยาว คะน้า ตะไคร้ และผักกาดหัว โดยอาศัยน้ำฝนจากบ่อเก็บน้ำ และจำหน่ายผลผลิตได้เพียงในฤดูหนาวเท่านั้น

การยกระดับการผลิตด้วยองค์ความรู้และเทคโนโลยี

ช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 โอกาสครั้งสำคัญก็มาถึง เมื่อบริษัทเอกชนติดต่อผ่านกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อขอให้กลุ่มผลิตผักส่งทางสรรพสินค้าโลตัสทั่วประเทศตลอดทั้งปี แม้กลุ่มจะยังขาดองค์ความรู้ พื้น ที่ และสมาชิก ทำให้ผลผลิตไม่เพียงพอ และผักไม่ได้มาตรฐาน GAP แต่พวกเขาก็ไม่ย่อท้อ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2563 กลุ่มได้ยกระดับเป็น "แปลงใหญ่ทั่วไป พืชผัก หมู่ 1 บ้านสระแก้ว" มีการรวมกลุ่มสมาชิกตามข้อกำหนดของโครงการ เพื่อรับการสนับสนุนองค์ความรู้ทางวิชาการและงบประมาณในการพัฒนาสินค้าผักให้ได้มาตรฐาน

การเดินทางของกลุ่มจาก "กลุ่มปลูกผักเพื่อการค้า" สู่ "แปลงใหญ่ทั่วไป พืชผัก หมู่ 1 บ้านสระแก้ว" สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการยกระดับการผลิตอย่างเป็นระบบ จากการพึ่งพาธรรมชาติไปสู่การใช้เทคโนโลยีและองค์ความรู้ทางวิชาการที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร การปรับปรุงการผลิตนี้ครอบคลุมหลายด้าน ได้แก่

การจัดการแปลงปลูก

ใช้เทคโนโลยีการปลูกผักกางมุ้ง เพื่อป้องกันผลกระทบจากสภาพอากาศ และแมลงศัตรูพืชในช่วงฤดูฝน

การจัดการน้ำและดิน

แก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งด้วยการใช้บ่อน้ำในไร่นาและการใช้น้ำบาดาล ทำให้สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ตลอดทั้งปี ควบคู่ไปกับการปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักและวัสดุธรรมชาติ

การจัดการศัตรูพืช

ลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้ชีวภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการผลิตพืชผักปลอดภัย และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

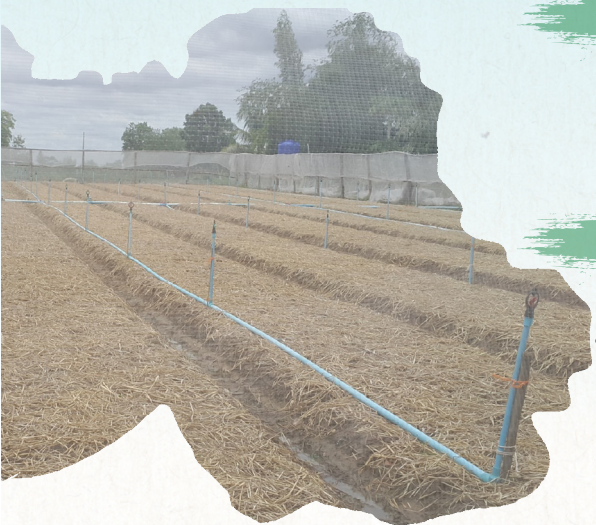
การยกระดับมาตรฐาน

ผลักดันให้สมาชิกได้รับรองมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practice) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในระดับสากล และมุ่งสู่การปลูกแบบอินทรีย์ เพื่อขยายช่องทางการตลาดไปยังกลุ่มผู้บริโภคที่คำนึงถึงคุณภาพและความปลอดภัย

การพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้

กลุ่มได้พัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้การปลูกผักปลอดภัยตำบลสระแก้ว เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

ความมุ่งมั่นนี้ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2565 กลุ่มได้รับรางวัลรองชนะเลิศการประกวดแปลงใหญ่ระดับจังหวัด และกลุ่มยังคงเดินหน้าต่อไป ด้วยการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานและบริการมูลค่าสูงในปี 2568 เพื่อยกระดับการผลิตของเกษตรกรให้ได้มาตรฐาน ให้ตรงตามความต้องการของตลาดมากขึ้น

"ผักกุ่มน้อย" สร้างชีวิตใหม่ให้กับชาวบ้านอย่างไร?

วันนี้ "ผักกุ่มน้อย" ได้พลิกฟื้นชีวิตชาวอำเภอเปือยน้อยอย่างแท้จริง จากผัก 13 ชนิด ผลผลิต 5 ตันต่อปี และรายได้ 58,500 บาทต่อปี เติบโตอย่างก้าวกระโดด สู้ผัก 26 ชนิด ผลผลิต 160 ตันต่อปี และสร้างรายได้สูงถึง 2,067,700 บาทต่อปี แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการจัดการแปลงใหญ่และการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล

"ผักกุ่มน้อย" เป็นมากกว่าผัก แต่คือ "ชีวิต" ที่ช่วยพลิกฟื้นความเป็นอยู่ของชาวอำเภอเปือยน้อยให้ดีขึ้นในทุกมิติ

สร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคง

การปลูกผักกลายเป็นอาชีพและรายได้หลักที่มั่นคง ช่วยลดหนี้สินและเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน

ลดรายจ่ายและเพิ่มความมั่นคงด้านอาหาร

การปลูกผักเองช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารในครัวเรือน ทำให้ชาวบ้านมีผักปลอดภัยสำหรับบริโภคในครัวเรือน

พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

รายได้ที่เพิ่มขึ้นทำให้ลูกหลานได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น ลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ แรงงานที่เคยจากบ้านเกิดก็กลับมาพัฒนาบ้านของตนเองได้ เกิดความรักสามัคคีในครอบครัวและชุมชน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งต่อสู่ลูกหลาน

การยกระดับมาตรฐานสินค้ายังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ "ผักกุ่มน้อย" ประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง การได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ถึง 25 ราย สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและปลอดภัย ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค และการมุ่งสู่การปลูกแบบอินทรีย์เป็นการยกระดับคุณค่าของผลิตภัณฑ์ และเปิดโอกาสสู่ตลาดระดับพรีเมียมได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถรักษาสัดส่วนในตลาดโมเดิร์นเทรดได้สูงถึง 90% แสดงถึงความสามารถในการรักษาและขยายฐานลูกค้าในตลาดขนาดใหญ่ ขณะเดียวกันก็ไม่ทิ้งฐานลูกค้าในระดับท้องถิ่น โดยขยายช่องทางการจำหน่ายสู่ตลาดชุมชน ร้านอาหาร และเป็นแหล่งรวมผักครบวงจรสำหรับทุกเทศกาล ซึ่งทำให้แบรนด์มีความแข็งแกร่งและเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างครอบคลุม และมีแผนพัฒนาโรงบรรจุผักที่มีตราสินค้า "ผักกุ่มน้อย" ของตัวเอง ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าและสร้างแบรนด์ให้แข็งแกร่งขึ้น แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในการยกระดับธุรกิจชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่มและมีความยั่งยืนในระยะยาว

สนใจผลิตภัณฑ์ติดต่อได้ที่

📍 แปลงใหญ่ทั่วไป พืชผัก หมู่ 1 บ้านสระแก้ว อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น
☎ โทรศัพท 09 1753 3010

เรื่องราวของ "ผักกุ่มน้อย" จึงเป็นบทพิสูจน์ว่า หากมีความมุ่งมั่น ความร่วมมือ ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมบ้านเกิดของตนเอง แม้จะเริ่มจากความที่ยากลำบาก ก็สามารถเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส และสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนให้เปี่ยมไปด้วยความหวังและความยั่งยืนได้อย่างน่าภาคภูมิใจ **DOE**

สุรียา คันธวิธูร

เกษตรกรวัยเก๋า ผู้ปลูกผักเงินล้าน

จากนายช่างรัฐวิสาหกิจ สุวีถีชีวิตใหม่ในผืนดินหลังบ้าน “ลุงแอร์” หรือ นายสุรียา คันธวิธูร เลือกเส้นทางเกษตรหลังเกษียณด้วยความเชื่อว่า “ที่ดิน 2 ไร่ ก็สร้างรายได้มหาศาลได้ หากรู้จักตลาด และใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์” ปัจจุบัน ลุงแอร์กลายเป็น เกษตรกรวัยเก๋า ผู้ปลูกผักเงินล้าน ที่สร้างทั้งรายได้ ความภูมิใจ และเป็นแรงบันดาลใจให้เกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดลำพูน

เส้นทางเกษตรกรจาก 0 สู่ 100

ก่อนจะมาเป็นเกษตรกรเต็มตัว ลุงแอร์เคยทำงานที่บริษัท ทีโอที จังหวัดลำพูน ในตำแหน่งนายช่างระดับ 6 กระทั่งปี 2558 หลังจากเกษียณจากตำแหน่ง ลุงแอร์ไม่ได้เลือกที่จะนั่งพักผ่อน แต่กลับหันมาสู่โลกของการเกษตร เขาเริ่มต้นจากการปลูกดอกหน้าวัว (Anthurium) จำนวน 8,500 ต้น เพื่อตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่กำลังเฟื่องฟูในขณะนั้น แต่แล้วความท้าทายก็มาถึง เมื่อสถานการณ์โควิด-19 เข้ามาเปลี่ยนแปลงทุกสิ่ง โรงแรมและรีสอร์ทต่างปิดตัวลง ความต้องการดอกไม้ก็หดหาย ลุงแอร์จึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนทิศทางการผลิต ตัดสินใจล้มสวนหน้าวัวแล้วหันมาปลูกผักแทน

ปลูกผักเงินล้าน เชื่อมตรงสู่ตลาด

บนพื้นที่เพียง 2 ไร่ ลุงแอร์ปลูกผัก 4 ชนิด ได้แก่ กะเพรา ขึ้นฉ่าย ผักกาดหอม (ไฮโดรโปนิคส์) เตยหอม และสลัดมิซูน่า โดยมีตลาดรองรับชัดเจน

• กะเพรา

พื้นที่ 2 ไร่ ให้ผลผลิต 20 กิโลกรัมต่อวัน ราคา 135 บาทต่อกิโลกรัม ส่งให้บริษัท CP RAM ลำพูน

• ขึ้นฉ่าย-ผักกาดหอม

พื้นที่ 12 ไร่ 13,000 หลุม ให้ผลผลิต 300 กิโลกรัมต่อเดือน ราคา 50 - 90 บาทต่อกิโลกรัม ส่ง Lotus's Go Fresh

• เตยหอม

พื้นที่ 1 งาน ให้ผลผลิต 100 กิโลกรัมต่อสัปดาห์ ราคา 20 บาทต่อกิโลกรัม ส่ง Makro ลำพูน

• สลัดมิซูน่า

พื้นที่ 8 ไร่ 4,000 หลุม ให้ผลผลิต 60 กิโลกรัมต่อเดือน ราคา 90 บาทต่อกิโลกรัม ส่งร้านอาหารญี่ปุ่นในเชียงใหม่

การสร้างเครือข่ายเกษตรกร

ความสำเร็จของลุงแอร์ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงลำพัง เขาได้รวมก่อตั้ง กลุ่มวิสาหกิจแปลงใหญ่ ผักปลอดภัยตำบลอุโมงค์ ที่มีสมาชิก 32 คน เพื่อร่วมกันวางแผนการผลิตและส่งมอบผลผลิตให้กับห้างสรรพสินค้า Lotus และ Makro ได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงขยายเครือข่ายไปยังเกษตรกรนอกพื้นที่เพื่อผลิตผักมูลค่าสูง เช่น ฟริกชิโตะที่ขายให้ภัตตาคารอาหารญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ และฟริกจินดาเขียวเพื่อส่งออกไปยังประเทศมาเลเซีย

เกษตรสมัยใหม่ ใช้ IoT และไฮโดรโปนิคส์

ด้วยพื้นฐานด้านช่าง ลุงแอร์จึงนำ ระบบ IoT มาช่วยในการทำการเกษตร ไม่ว่าจะเป็น การตรวจวัดความชื้น แสง ควบคุมระบบให้น้ำ ลดต้นทุนแรงงานและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต แม้จะอายุมากแล้ว แต่ลุงแอร์พร้อมต่อยอดศึกษา AI เพื่อนำมาผสานกับระบบ IoT ที่มีอยู่ เป้าหมายคือการสร้าง Green House ที่ใช้ AI ควบคุมการผลิต ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนด้านแรงงานและสารเคมีได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเลือกใช้ระบบไฮโดรโปนิคส์ ลดโรค แมลง ปลุกได้ทั้งปี และตอบโจทย์ตลาด Modern Trade ที่ต้องการมาตรฐานและความต่อเนื่อง

วิสัยทัศน์เกษตรแห่งอนาคต

ลุงแอร์มองว่าอนาคตการทำการเกษตรต้อง “ตลาดนำ นวัตกรรมเสริม” โดยเริ่มจากศึกษาความต้องการตลาดก่อนปลูกผัก ใช้เทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน สารเคมี และแรงงาน พร้อมรักษามาตรฐานความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค

เรื่องราวของลุงแอร์เป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้ที่คิดว่าตัวเองแก่เกินไปที่จะเปลี่ยนแปลง จากนายช่าง สู่เกษตรกรไฮเทคที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นว่า ด้วยความมุ่งมั่น เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ปรับตัว และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ สามารถทำให้ก้าวสู่เส้นทางเกษตรกรรมที่มั่นคงและยั่งยืนได้ในทุกช่วงวัยของชีวิต **DOE**

สู่ความสำเร็จที่หอมหวาน

แปลงใหญ่เมล่อน หมู่ 9 ตำบลดอนตาเพชร
อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ย่อมต้องผ่านการต่อสู้อันยาวนาน เรื่องราวของ
แปลงใหญ่เมล่อน หมู่ 9 ตำบลดอนตาเพชร อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
จึงไม่ใช่เรื่องราวที่เกิดขึ้นชั่วข้ามคืน แต่คือบทเรียนอันทรงคุณค่าที่สะท้อนให้เห็นถึง
ความมุ่งมั่นและความร่วมมือที่แข็งแกร่ง

เปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส

ในอดีต เกษตรกรในพื้นที่ตำบลดอนตาเพชรต้องเผชิญกับสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก
รายได้หลักจากการปลูกข้าว มันสำปะหลัง และอ้อยซึ่งสามารถทำการเพาะปลูกได้เพียง
1 รอบการผลิตต่อปีนั้นไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงดูครอบครัวได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากปัญหา
ด้านปริมาณน้ำที่ไม่เพียงพอและความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ลดลง ส่งผลให้ผลผลิตต่ำและมีหนี้สิน
เพิ่มขึ้น นี่คือวิกฤตที่บีบคั้นให้พวกเขาต้องมองหาทางออกใหม่

จากจุดเริ่มต้นที่มีมิติ เกษตรกรกลุ่มหนึ่งได้เข้าร่วมอบรมโครงการปลูกเมล่อน ซึ่งหน่วยงาน
ราชการในพื้นที่ได้จัดขึ้น และค้นพบว่าเมล่อนเป็นพืชที่ตอบโจทย์ความท้าทายในพื้นที่
ได้อย่างสมบูรณ์แบบทั้งใช้น้ำน้อย เหมาะกับสภาพดินร่วนปนทราย และที่สำคัญที่สุดคือ
ใช้พื้นที่น้อยแต่ให้ผลตอบแทนต่อพื้นที่สูงมาก และเป็นที่ต้องการของตลาด จากความสนใจ
ที่ตรงกัน พวกเขาจึงรวมตัวกันและจดทะเบียน เป็นกลุ่มแปลงใหญ่ในปี 2561 ในชื่อ
“แปลงใหญ่เมล่อน หมู่ 9 ตำบลดอนตาเพชร อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี”
โดยมี นายเอนก มาบุญ เป็นประธานแปลงใหญ่ ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 42 ราย พื้นที่
เพาะปลูกรวมทั้งสิ้น 200 ไร่

เคล็ดลับสู่ความสำเร็จ

“รวมพลังสร้างคุณค่า
คุณภาพ คือ ความภาคภูมิใจ”
ความสำเร็จเกิดขึ้นจากการ
รวมแรงร่วมใจของเกษตรกร
เพื่อสร้างคุณค่า และคุณภาพให้กับ
เมล่อน นำมาซึ่งความภาคภูมิใจ
และรายได้ที่มั่นคง

ยกระดับด้วยเกษตรสมัยใหม่จากความรู้สู่การปฏิบัติ

การเดินทางของกลุ่มไม่ได้หยุดอยู่แค่การปลูก แต่คือการยกระดับการผลิตให้ก้าวสู่ระดับมาตรฐานสากล ในปี พ.ศ. 2564 กลุ่มได้เข้าร่วม
โครงการยกระดับแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาด ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานในพื้นที่ รวมทั้งหน่วยงาน
ภาคีที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการ ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้พวกเขาได้รับความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาปรับใช้ในการผลิตอย่างเต็มที่

การบริหารจัดการที่เป็นระบบ

กลุ่มได้มีการบริหารจัดการอย่างมีแบบแผน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารที่ชัดเจน จัดประชุมเพื่อวางแผนการผลิตและตลาดร่วมกัน และส่งเสริมให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลัก "ตลาดนำ นวัตกรรมเสริม เพิ่มรายได้"

การประยุกต์ใช้นวัตกรรม

กลุ่มมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในทุกขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่การใช้น้ำหยด และการให้ปุ๋ยผ่านน้ำ (Fertigation) เพื่อควบคุมปริมาณน้ำและสารอาหารให้แม่นยำที่สุด ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร นอกจากนี้ยังมีการใช้โดรนเกษตร เพื่อพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งช่วยลดภาระด้านแรงงานและเพิ่มความรวดเร็วในการจัดการแปลง รวมทั้งรถขนส่งควบคุมอุณหภูมิสำหรับขนส่ง และกระจายผลผลิต ซึ่งช่วยให้รักษาความสดได้นานขึ้น

การเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้

กลุ่มยังคงเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานวิชาการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยได้ทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีและสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาปรับใช้ให้เข้ากับพื้นที่และเป็นจุดเรียนรู้ด้านการผลิตและแปรรูปผลผลิตเมล่อนเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสมาชิกในกลุ่ม

ผลลัพธ์ที่หอมหวาน ความสำเร็จที่สร้างความภาคภูมิใจ

ความมุ่งมั่นและการทำงานอย่างหนักของชาวแปลงใหญ่เมล่อนตำบลดอนตาเพชรได้เบ่งบานเป็นผลผลิตที่หอมหวานอย่างแท้จริง จากต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 14,000 บาท ต่อไร่ต่อการปลูก 1 ไร่ เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยสูงถึง 150,000 – 200,000 บาทต่อไร่ต่อการปลูก ซึ่งสามารถปลูกได้ 1-3 ครั้งต่อปี ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ นี่คือการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนและจับต้องได้

การสร้างมูลค่าเพิ่มและแบรนด์ที่แข็งแกร่ง

นอกจากผลผลิตเมล่อนสดเกรดพรีเมียม (น้ำหนักเฉลี่ย 1.4-2 กิโลกรัมต่อลูกให้ผลผลิตเฉลี่ย 4-6 ต้นต่อไร่) พวกเขายังต่อยอดไปสู่ผลิตภัณฑ์แปรรูป เช่น นมเมล่อน ไวน์เมล่อน ผลิตภัณฑ์อบแห้ง และน้ำเมล่อนพร้อมดื่ม ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้า แต่ยังลดความเสี่ยงจากภาวะผลผลิตล้นตลาด และที่สำคัญที่สุดคือการสร้างแบรนด์สินค้าในชื่อ "ไร่บุญประเสริฐ BPS Farm" ที่มีคำขวัญสุดประทับใจว่า “เมล่อนทุกลูกจากชุมชนคนรักเมล่อนพนมทวน ถูกปลูกด้วยรัก รดด้วยความใส่ใจ เราจึงมั่นใจว่า เมล่อนทุกลูกของพวกเรา สด สะอาดปลอดภัย” คำขวัญนี้เป็นมากกว่าการตลาด แต่คือความมั่นใจที่มาจากหัวใจของเกษตรกรทุกคนในกลุ่ม

การขยายช่องทางการตลาด

กลุ่มได้ขยายช่องทางการตลาดที่หลากหลาย ทั้งการจำหน่ายผลผลิตสดให้แก่ สยามแม็คโคร ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง และตลาดท้องถิ่น รวมถึงพ่อค้าคนกลาง นอกจากนี้ยังมีการใช้ ตลาดออนไลน์ ผ่าน Facebook และ Line ของกลุ่ม เพื่อส่งตรงผลผลิตคุณภาพสูงถึงมือผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งทำให้ได้รับราคาขายที่ยุติธรรม ผลผลิตเมลอนสด มีราคาขายเฉลี่ย 80 – 150 บาทต่อกิโลกรัม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับคุณภาพและฤดูกาล

มาตรฐานและความยั่งยืน

ความสำเร็จที่น่าภาคภูมิใจที่สุดคือการที่เกษตรกรส่วนใหญ่ในกลุ่มได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และ Thai GAP เป็นเครื่องยืนยันถึงความปลอดภัยและคุณภาพของผลผลิต ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญสู่การขยายตลาดระดับบนได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การดำเนินงานตามแนวคิดโมเดล BCG (Bio-Circular-Green Economy) ยังแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการสร้างการเกษตรที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลชวนรู้ เมลอน

ราชินีแห่งพืชตระกูลแตงที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่า

เมลอนได้รับการยกย่องเป็น "ราชินีแห่งพืชตระกูลแตง" ด้วยรสชาติที่โดดเด่น มีวิตามินเอ และวิตามินซีในปริมาณที่สูง และศักยภาพทางเศรษฐกิจที่น่าจับตามอง เมลอนเป็นมากกว่าผลไม้ทั่วไป แต่เป็นงานศิลปะที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางการตลาด

ความพิเศษของเมลอนอยู่ที่การผสมผสานอย่างลงตัวของความหวานที่ให้ความรู้สึกสดชื่น ความเป็นกรดเล็กน้อย ช่วยขับรสชาติให้ชัดเจน และกลิ่นหอมที่ซับซ้อน รวมถึงเนื้อสัมผัสที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามสายพันธุ์ ทำให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ เมลอนยังโดดเด่นด้วยภาพลักษณ์ที่สวยงาม ความ "เรียบหรูแบบธรรมชาติ" ที่สามารถบริโภคสดได้โดยไม่ต้องผ่านการปรุงแต่งมากนัก ความหลากหลายของสายพันธุ์ที่นำไปใช้ได้ทั้งอาหารคาวและหวาน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

สำหรับประเทศไทย เมลอนมีประวัติการเพาะปลูกมายาวนาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 และพัฒนาจนเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญโดยเฉพาะการปลูกในโรงเรือนด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จะช่วยควบคุมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าได้สูงขึ้น การส่งออกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องยังเป็นการยืนยันถึงศักยภาพของเมลอนในฐานะพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศ

สนใจผลิตภัณฑ์ติดต่อได้ที่

คุณเอนก มาบุญญ

แปลงใหญ่เมลอน หมู่ 9 ตำบลดอนตาเพชร อำเภอบางแพ จังหวัดกาญจนบุรี

โทรศัพท์ 08 1942 8696

กล่าวได้ว่า “แปลงใหญ่เมลอน หมู่ 9 ตำบลดอนตาเพชร อำเภอบางแพ จังหวัดกาญจนบุรี” เป็นต้นแบบของการบูรณาการความรู้และนวัตกรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นแรงบันดาลใจให้แก่เกษตรกรทุกคนว่า บนผืนดินแห่งความมุ่งมั่น เมล็ดพันธุ์แห่งความหวังจะเติบโตขึ้นเป็นความสำเร็จที่หอมหวานได้อย่างแน่นอน **DOE**

อาหารแห่งอนาคต และโอกาสใหม่ของ “ผัก”

ในยุคที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และความยั่งยืน “อาหารแห่งอนาคต” (Future Food) ได้กลายเป็นหนึ่งในเทรนด์ระดับโลกที่มาแรงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ที่มองหาอาหารที่ให้คุณค่าทางโภชนาการสูง ปลอดภัยต่อสุขภาพ และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากนัก การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ไม่เพียงแต่สะท้อนพฤติกรรมการกินเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรมอาหารและเกษตรต้องเร่งปรับตัว

ผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตส่วนใหญ่ใช้ “พืช” เป็นวัตถุดิบหลัก ผสานเข้ากับเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตใหม่ ๆ เพื่อตอบโจทย์การบริโภคเชิงสุขภาพ เช่น อาหารแคลอรีต่ำ โปรตีนสูง ย่อยง่าย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังช่วยแก้ไขภัยความมั่นคงทางอาหารในอนาคตที่พื้นที่เพาะปลูกอาจลดลง แต่ความต้องการอาหารกลับสูงขึ้น

อาหารแห่งอนาคต 4 กลุ่ม

1. อาหารและเครื่องดื่มสุขภาพ (Functional Food & Drink)

ช่วยเสริมสารอาหารจำเป็นและชะลอความเสื่อม ของร่างกาย เช่น โยเกิร์ตผสมโปรไบโอติกส์หรือเครื่องดื่มเสริมไฟเบอร์ โดยยังคงอยู่ในรูปอาหารปกติไม่ใช่ยาเม็ดหรือแคปซูล

2. อาหารเกษตรอินทรีย์ (Organic Food)

ที่ได้จากกระบวนการผลิตปราศจากสารเคมีและปุ๋ยสังเคราะห์ เน้นมาตรฐานความปลอดภัยสูงและเป็นที่นิยมมากขึ้นเพราะตอบโจทย์ทั้งสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

3. อาหารนวัตกรรมใหม่ (Novel Food)

ใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูง เช่น เนื้อจากพืชหรือโปรตีนจากแมลง โดยพัฒนารสชาติ เนื้อสัมผัส และรูปลักษณ์ให้ใกล้เคียงเนื้อสัตว์จริง เพื่อตอบสนองกลุ่มผู้บริโภครักสุขภาพและรักษ์โลก

4. อาหารทางการแพทย์ (Medical Food)

ออกแบบเฉพาะกลุ่มผู้ป่วยหรือผู้ที่ไม่สามารถรับประทานอาหารปกติได้ แม้ไม่จัดเป็นอาหารเสริมหรือยา แต่มีบทบาทสำคัญในเชิงการบำบัดและการดูแลสุขภาพเฉพาะด้าน

ผลกระทบต่อภาคการเกษตรไทย

การมุ่งไปสู่การผลิตอาหารแห่งอนาคตทำให้สินค้าเกษตรไทย โดยเฉพาะผัก ผลไม้ และธัญพืช ได้รับการจับตามองมากขึ้น ทั้งในฐานะวัตถุดิบทดแทนเนื้อสัตว์ และส่วนผสมหลักในอาหารโปรตีนจากพืช สิ่งนี้กำลังสร้าง “ห่วงโซ่อุปทานใหม่” ที่ไม่ใช่แค่เกษตรกรปลูกพืชขาย แต่ต้องเข้าสู่ระบบการผลิตที่ได้มาตรฐาน ตั้งแต่ความปลอดภัยของผู้เพาะปลูก ไปจนถึงความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

“ผำ” (*Wolffia globosa*) Superfood จากท้องถิ่นไทย

ผำ หรือ ไข่ผำ เป็นพืชน้ำตระกูลแหนที่มีขนาดเล็กที่สุดในโลก ได้รับฉายาว่า Green Caviar และถูกจัดเป็นหนึ่งใน Superfood เพราะมีคุณค่าทางโภชนาการสูง

คุณค่าทางโภชนาการของผำ

- โปรตีนสูง ย่อยง่าย มีกรดอะมิโนจำเป็นหลายชนิด
- มีแคลเซียมและฟอสฟอรัสสูงกว่าเมล็ดถั่วเหลืองและข้าวโพด
- เป็นพืชชนิดเดียวที่มีวิตามิน B12 ซึ่งโดยทั่วไปพบได้ในเนื้อสัตว์

จุดแข็งนี้ทำให้ “ผำ” ตอบโจทย์ทั้งด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เหมาะกับการพัฒนาเป็นอาหารโปรตีนทางเลือก (Plant-Based Protein)

การเพาะเลี้ยงผำ

ระดับชุมชน

การเลี้ยงผำในระดับชุมชนเป็นวิธีดั้งเดิมที่ทำกันมานาน มักพบในภาคเหนือและภาคอีสาน เช่น ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ลำปาง และเชียงใหม่ โดยนิยมเลี้ยงในบ่อดิน บ่อซีเมนต์ หรือบ่อน้ำธรรมชาติ ผำสามารถเก็บเกี่ยวได้ทุก 6 – 7 วัน เป็นแหล่งอาหารโปรตีนสำคัญในท้องถิ่น วิธีการเลี้ยงมีความเป็นธรรมชาติสูง ต้นทุนต่ำ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกรท้องถิ่น

ระดับอุตสาหกรรม

การเพาะเลี้ยงในระดับอุตสาหกรรมมุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพ ความปลอดภัย และมาตรฐานการผลิตมากขึ้น โดยใช้ระบบน้ำหมุนเวียน การจัดการสารอาหารที่เหมาะสม และการดูแลสภาพแวดล้อมที่สะอาด ส่งผลให้ได้ผลผลิตที่สม่ำเสมอ มีคุณค่าทางโภชนาการสูง และตอบโจทย์ตลาดสุขภาพทั้งในและต่างประเทศ เกษตรกรและผู้ประกอบการต้องผ่านการรับรองมาตรฐาน เช่น GAP และ GAQP เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และขยายโอกาสทางการตลาดสู่ระดับโลก

ช่องทางการตลาดของผำในระดับอุตสาหกรรม

อาหารคน

- โปรตีนจากพืช
- เป็นส่วนประกอบของอาหารหลัก ขนมทานเล่น และเครื่องดื่ม
- โปรตีนสูง
- มีสารอาหารและมีคุณค่าทางโภชนาการสูง
- ย่อยง่าย

อาหารสัตว์

- เป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ เช่น อาหารปลา อาหารไก่ และอาหารหมู
- มีคุณค่าประโยชน์สูง
- เป็นแหล่งอาหารธรรมชาติ
- ลดต้นทุนอาหารสัตว์

ยา และเวชสำอาง

- มีสารต้านอนุมูลอิสระ ด้านการอักเสบ
- เป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์บำรุงผิว และความงาม
- มีสารออกฤทธิ์ที่สกัดจากธรรมชาติ

อาหารแห่งอนาคตไม่ใช่เพียง “กระแส” แต่คือการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบอาหารโลก ที่ไทยควรเร่งใช้

จุดแข็งด้านเกษตรกรรมให้เป็นประโยชน์ “ผำ” คือตัวอย่างที่สะท้อนภาพชัดว่าวัตถุดิบพื้นถิ่นไทยมีโอกาสดำรงการเป็น Superfood ส่งออก หากได้รับการวิจัย พัฒนา และยกระดับมาตรฐานที่สอดคล้องกับเทรนด์สุขภาพและความยั่งยืน

DOE

มูมผักกินได้ เพิ่มสีเขียวให้บ้าน

พืชผัก นอกจากจะมีประโยชน์ทางโภชนาการแล้ว ยังสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการตกแต่งบริเวณบ้านให้น่าอยู่ได้อีกด้วย สำหรับคนที่พื้นที่จำกัดก็สามารถปลูกผักในบริเวณบ้านให้เกิดความสวยงาม กินผักที่ปลอดภัย ประหยัดค่าใช้จ่ายได้ด้วย

การปลูกผักในบริเวณบ้านเป็นการปลูกผักเพื่อรับประทานภายในครอบครัว หรือเพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ให้แก่ผู้ปลูกผักได้อีกทางหนึ่ง สถานที่ปลูกผักไม่ว่าจะเป็นการปลูกผักในพื้นที่กว้าง หรือปลูกผักสวนครัวในพื้นที่น้อย ควรเลือกพื้นที่ปลูกที่เหมาะสม เพื่อให้ผักเจริญเติบโตได้ดี เช่น ควรเลือกจุดที่ได้รับแสงอย่างเหมาะสม ดินมีความอุดมสมบูรณ์ อยู่ใกล้แหล่งน้ำหรือจุดปล่อยน้ำเพื่อความสะดวกในการรดน้ำ รวมถึงเตรียมพื้นที่สำหรับจัดเก็บผลผลิต เป็นต้น

การเลือกปลูกพืชผักในบริเวณบ้านให้ได้ผลผลิตดีและเหมาะสมกับพื้นที่

สภาพแวดล้อม

แสงแดด ควรเลือกพื้นที่ที่ได้รับแสงอย่างเพียงพอ และเหมาะสมในแต่ละชนิดพืช

ลมและความชื้น พื้นที่ควรมีอากาศถ่ายเทดี ไม่อับชื้นเกินไปและไม่มีลมแรงจัดที่อาจทำลายต้นพืช

อุณหภูมิ ควรเลือกชนิดให้สอดคล้องกับฤดูกาล

ขนาดและลักษณะพื้นที่ปลูก

ขนาดพื้นที่ ควรพิจารณาขนาดพื้นที่ว่าเพียงพอสำหรับพืชที่ต้องการปลูกหรือไม่ เพื่อวางแผนการจัดเรียงต้นพืชอย่างเหมาะสม

ลักษณะพื้นที่ หากเป็นดินควรตรวจสอบโครงสร้างดิน หากเป็นพื้นที่แข็งเช่นคอนกรีต อาจต้องใช้ภาชนะปลูกหรือแปลงยกสูง

คุณภาพดินและน้ำ

โครงสร้างดิน ดินควรโปร่ง ร่วนซุย ระบายน้ำได้ดี ไม่แข็งหรือแน่นทึบ

ความอุดมสมบูรณ์ ดินควรมีอินทรีย์วัตถุเพียงพอ หรืออาจใช้ดินปลูกสำเร็จรูป

การระบายน้ำ ต้องไม่มีน้ำขังเวลาฝนตก หรือเมื่อรดน้ำ

แหล่งน้ำและระบบให้น้ำ

ควรมีแหล่งน้ำสะดวกในการให้น้ำพืชผัก เช่น ใกล้เคียงก๊อกน้ำ หรือมีระบบน้ำหยด

ควรพิจารณาความถี่ในการให้น้ำตามชนิดของพืช หรือตามสภาพภูมิอากาศ

ชนิดพืชที่เลือกปลูก

เลือกพืชผักที่เหมาะสมกับพื้นที่และสภาพอากาศ เช่น หากปลูกในภาชนะ ควรเลือกให้เหมาะกับขนาดทรงพุ่ม หรือความยาวรากของพืช และเลือกชนิดพืชให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ เช่น ผักกาดหอม กรีนโอ๊ค และเรดโอ๊ค เจริญเติบโตได้ดีในสภาพอากาศเย็นมากกว่าอากาศร้อน

เลือกปลูกตามที่สมาชิกในครอบครัวชอบบริโภค

การจัดการพืชให้เหมาะสม เช่น พืชผักที่มีลักษณะการเจริญเติบโตแบบเลื้อย ควรมีการทำค้าง หรือที่เกาะให้แก่พืชผัก

การดูแลรักษา

ควรเลือกพืชที่สามารถดูแลได้ตามเวลาที่มี เช่น หากไม่สะดวกดูแลทุกวัน ควรเลือกพืชที่ทนแล้ง หรือดูแลง่าย หรืออาจหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเข้ามาช่วย เช่น ระบบการให้น้ำผ่านมือถือ

พิจารณาจำนวนต้นให้พอเหมาะ สามารถดูแลได้สะดวก

ศัตรูพืชและโรค

เลือกพืชที่มีความต้านทานโรคและแมลงในพื้นที่นั้น ๆ หรือวางแผนป้องกันศัตรูพืชอย่างเหมาะสม

ควรมีวิธีการจัดการศัตรูพืชแบบปลอดภัย เนื่องจากเป็นพืชที่ปลูกเพื่อบริโภคเองและปลูกในบริเวณบ้านพักอาศัย

การปลูกผักในบ้าน ไม่เพียงแต่เป็นวิธีเติมพื้นที่สีเขียว แต่ยังเป็นการสร้างมุมพักผ่อนเล็ก ๆ ที่ทุกครั้งที่ได้สัมผัสผักกิน จะรู้สึกทั้งอึดท้องและอึดใจไปพร้อมกัน **DOE**

กรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร 2143/1 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

 www.doe.go.th

